

Sosiaalidemokraattien kriisi

Sosiaalidemokraatit kamppailivat 1950-luvun puolivälissä sekä äärivasemmistoa että maalaisliittoa vastaan. Kommunistit ja kansandemokraatit saavuttivat menestystä työväenliikkeen järjestöpolitiikassa, jolloin SDP:n johto pelkäsi menettävänsä vaikutusvaltaa joukkojen keskuudessa. Työväen urheiluliitossa (TUL) vasemmistoyhteistyö toimi, ja myös SAK:ssa sekä kommunistiset että sosiaalidemokraattien hallitsemat ammattiliitot tehostivat yhteistyötään. Valtiollisessa politiikassa raja sosiaalidemokraattisen puolueen ja kommunistien välillä oli yhä selvä, mutta järjestöpolitiikassa se oli alkanut hämärtyä.

Oikeistososiaalidemokraatit, myös "asevelisocialisteiksi" nimitetyt ryhmittymät, huolestuivat tuosta kehityksestä, joka saattoi lisätä kommunistien vaikutusvaltaa koko työväenliikkeessä. Valtakamppailu SDP:n johtopaikoista ei noudatellut tarkoin ideologisia rajoja, vaan henkilökohtaiset intressit ja vaihtuvat liittoutumat löivät siihen oman leimansa. Puheenjohtajana jo pitkään toiminut Emil Skog onnistui kuitenkin vielä vuonna 1956 säilyttämään paikkansa "leskisläis-tannerilaisen" siiven voimistumisesta huolimatta.

Maaliskuussa 1956 koettu yleislakko syvensi riitoja SDP:n sisällä, koska kenttä oli enemmän kommunistien kanssa tehdyn yhteistyön kannalla kuin osa puolueen johtoa. Puoluesihteeriksi Väinö Leskinen kampanjoi puheenjohtajan vaihtamiseksi Väinö Tanneriin ja onnistuikin ylimääräisessä puoluekokouksessa huhtikuussa 1957 saamaan enemmistön puolelleen. Skogin johtaman ryhmittymän ehdokkaana ollut K.-A. Fagerholm hävisi äänestyksessä Tannerille niukasti (95 - 94), minkä jälkeen "skogilaiset" marssivat ulos. Puolueen oppositiolle jäi kuitenkin vahvat asemat työväenjärjestöissä.

Fagerholmin tappio äänestyksessä johti myös hänen johtamansa hallituksen eroon. Maalaisliitto harrasti yhteistyötä mieluummin "skogilaisten" kanssa, mistä seurasi vaikeus saada muodostetuksi enää "punamultatyyppejä" enemmistöhallituksia.

Lähi vuosina SDP:n oppositio järjestyi ensin omaksi eduskuntaryhmäksi ja sitten puolueeksi, Työväen ja pienviljelijöiden sosialidemokraattiseksi liitoksi, joka tunnettiin nimilyhenteellä TPSL. Sen äänenkannattajana toimi lehti Päivän Sanomat. "Skogilaiset" hallitsivat SAK:ta, joten SDP:n "virallinen johto" muodosti oman ammatillisen keskusjärjestön SAJ:n.

Ulkopoliittisesti merkittävää oli Neuvostoliiton tuki "skogilaisille" ja jyrkkä vastustus "tannerilaisia" kohtaan. Vastaavasti Yhdysvallat tuki avustuksin omia suojattejaan. Tämä näkyi koko 1950-luvun lopun hallitusratkaisuissa ja monissa käytännön kysymyksissä erityisesti ammattiyhdistysliikkeessä. Sama asetelma ilmeni myös valmistauduttaessa vuoden 1962 presidentinvaaleihin. Vasta kun Kekkonen kaataminen vaaleissa Honkaliitolla epäonnistui, paranivat edellytykset myös SDP:n eheytykselle. Väinö Tanner erosi vuonna 1963, ja uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Rafael Paasio.

Lähteinä mm: Lauri Haataja, "Kekkonen aika" teoksessa Suomi 75. Itsenäisen Suomen historia 4 (1992), s. 31 - 55 ja 63; Lasse Lehtinen, Aatosta jaloa ja alhaista mieltä (2002), s. 283 - 398; Henrik Meinander, Tasavallan tiellä (1999), s. 316 - 348.